

Tjänsteskrivelse – analys av socialnämndens underskott och förslag på åtgärder för att hålla budget

Sammanfattning av ärendet

Socialförvaltningen har tagit fram en analys med en beskrivning av åtgärder som redan vidtagits på förvaltningsnivå för att få en budget i balans samt planerade åtgärder. Analysen innehåller också åtgärder som kräver politiska beslut av Socialnämnden.

Det är framför allt personalkostnaderna som är höga i de verksamheter som redovisar underskott, det beror på en hög sjukfrånvaro, överanställningar på några enheter samt ett ökat vårdbehov. Påbörjade åtgärder är bland annat översyn av bemanning och schema.

Ärende

På kommunstyrelsens sammanträde i mars fick Socialnämnden i uppdrag att återkomma med en analys av det redovisade underskottet samt åtgärder för att hålla budgetramen. Utfallet per sista februari visade en avvikelse mot budget på -2,3 mnkr och i mars hade avvikelsen ökat till -4,3 mnkr. Underskotten finns inom alla verksamhetsområden men det är inte alla enheter som redovisar underskott. De största underskotten finns på särskilt boende Linden samt inom hemtjänsten.

Ärendet behandlades inte på Socialnämnden innan Kommunstyrelsen då nämnden inte hade något sammanträde sedan uppdraget gavs av Kommunstyrelsen. Därför var det inte klart på Kommunstyrelsen vilka politiska beslut och åtgärder som kommer vidtas utöver de som ligger på förvaltningsnivå att besluta om.

Nedan följer en beskrivning av verksamheternas underskott samt åtgärder som redan påbörjats och förslag på ytterligare åtgärder.

Gemensamt

Under gemensamt finns budget för bland annat nämndens ledamöter, förvaltningsledning, LOV (lagen om valfrihet), arbetskläder och bostadsanpassningsbidrag samt reinvesteringsanslag och planeringsreserv.

Budgeten för bostadsanpassningsbidrag är förbrukad till 40 % efter två månader och ger ett underskott för perioden. Anledningen är flera större ärenden, vilket är en konsekvens av ambitionen att fler ska bo kvar hemma längre. Större beslut från slutet av 2022 har kostnadsmässigt hamnat på 2023.

Sjuklönekostnad för sjukskrivning på ca 30% för förvaltningschef.

Här finns besparingskravet för årets hyreshöjning som inte kompenseras fullt ut i ram. Underskottet på grund av högre hyreskostnader än vad som budgeterats hamnar här.

Åtgärder

En generell återhållsamhet med alla kostnader för förvaltningsledning. Ledningsgruppens verksamhetsplanering för året har skett på ordinarie ledningsgrupp i stället för planeringsdag i externa lokaler. Tillfälliga vakanser i ledningsorganisationen och stab kommer under året generera en lägre personalkostnad gentemot budget. Eventuella statsbidrag kommer gå till att finansiera hyreshöjningen.

Boende LSS

Kastanjen

Underskottet på Kastanjens boende beror till största delen på att personalkostnaderna har varit högre mot budget i början av året. Det beror dels på sjukfrånvaro med dubbla kostnader till följd av att verksamheten behöver ersätta dessa personer med vikarier. Eftersom behovet av timvikarier varit stort har man behövt introducera flera nya vikarier. Det är svårt att rekrytera teckenspråkskunnig personal, vilket fått till följd att de som finns i verksamheten får arbeta övertid för att täcka behovet. Större summa av semesterersättning har betalats ut i början av året.

Åtgärder

En person har anställts på introduktionstjänst under ett år där Arbetsförmedlingen betalar 80 % av lönen. Planen är att personen ska få lära sig teckenspråk under sin introduktionstjänst för att kunna täcka behovet av teckenspråkskompetens. Verksamheten har dessutom fått möjlighet genom omställningsfonden att utbilda hörande personal i teckenspråk.

Återhållsamhet med vikarietillsättning och introducera medarbetare på fler verksamheter i syfte att samarbeta över verksamhetsgränserna. Vidare analys av underskottet kommer att ske på enheten.

Planera ut semestern under året för att undvika att större klumpsumma utbetalas i början på nästa år.

Hasselbacken

Hasselbacken har haft väldigt hög sjukfrånvaro. Både korttidssjukfrånvaro och längre sjukskrivningar. I samband med detta har det saknats personal att fylla ut alla vakanser. Nyanställningar av nya timvikarier har gjorts. Vardera nyanställd får introduktion för att kunna arbeta i verksamheten, vilket innebär 3 arbetspass per person. Det är väldigt svårt att hitta och behålla timvikarier.

Den höga sjukfrånvaron har även lett till ökade kostnader då det vissa arbetspass helt saknats vikarier och ordinarie personal har beordrats in att arbeta övertid.

Större kostnader har funnits i samband med ett personalärende där utredning gjorts. Det gäller både dubbla personalkostnader samt kostnader för utredning genomförd av extern part. Arbetsgivaren är skyldig att utreda vid den här typen av personalärenden.

Ytterligare kostnader som inte gått att påverka är inköp av hjälpmotor till rullstol.

Åtgärder

I samband med frånvaro/vakanser- dra ner samtliga timmar som är möjliga i bemanning.

Översyn av schema för att säkerställa optimal schemaläggning. I det ingår även att arbeta aktivt med schemaläggning där eventuella resurspass täcker planerad frånvaro i stället för att beordra in ordinarie personal till högre kostnad.

Introducera vikarier på flera ställen (samverka med andra enheter) för att kunna hjälpa till och täcka upp vid behov för att slippa fördyrade kostnader, att beordra in personal.

Särskilt boende

Linden

Lindens boende har under en längre tid haft för höga personalkostnader gentemot budget. Schemat har inte varit anpassat utifrån verksamhetens behov och tomma rader i schemat har därför täckts upp med timvikarier och schemat har därmed blivit väldigt kostnadsdrivande. Utöver detta så har verksamheten fler tjänster än i budgeten samt 7 personer på nystartsjobb/introduktionsjobb som är utöver budget, helårskostnad 1,3 mnkr. En avdelning med sex platser stängdes under 2021 och korrigerades i budget 2023 med en lägre tilldelning av personalresurser men verksamheten har inte gjort justeringen i bemanningen. Det har även vid årsskiftet betalats ut semesterdagar för medarbetare med fler än 30 sparade semesterdagar.

Åtgärder

Nyttillträdd enhetschef har påbörjat kartläggning med att se över alla tjänster och dess befattningar och uppdrag. Arbetet med att ta fram ett nytt grundschema anpassat till verksamhetens behov och budget är påbörjat. För att komma ner i ram i personalbudgeten så har tjänstledigheter beviljats samt att det pågår ett arbete i förvaltningen med att flytta medarbetare till andra verksamheter som har behov av personal och utrymme i personalbudget. Verksamheten ersätter numera enbart vakanser där det är nödvändigt under dygnet den dagen.

Utan åtgärder och allt annat lika blir underskottet på helår ca -4,9 mnkr. Med ett nytt schema som följer budget och som börjar till sommaren samt att nystartsjobben avslutas till halvårsskiftet kan underskottet minskas till hälften ca 2,5 mnkr.

Planera ut semestern under året för att undvika att större klumpsumma utbetalas i början på nästa år.

Oxelgården

Även på Oxelgården är personalkostnaderna högre gentemot budget men inte lika mycket som på Linden. Här är det inte några överanställningar utan ett högt vikariebehov på grund av frånvaro som behöver täckas och som driver kostnaderna. Verksamheten har själva identifierat en hög andel timanställda som ett problem. Vid frånvaro av ordinarie personal kan man till en viss gräns gå kort men annars tillsätts vikarier. Under januari och februari hade boendet flera utåtagerande brukare och incidenter som krävde extra bemanning för att trygga säkerheten för övriga boenden

och arbetsmiljön för personalen. Vidare har boendet haft Covid i två omgångar, vilket krävt isolering i lägenheter och därmed högre personalbemanning.

Åtgärder

Se över bemanningen och vilka möjligheter som finns att ändra schema för att personalen ska kunna jobba mer ambulerande mellan de två husen när behovet är som störst för att minska behovet av resurser som behöver tas in. Verksamheten har förskjutit i schemat när måltid för de boende intas så personalen kan gå mellan avdelningarna för att hjälpa till. Arbetsuppgifter skjuts fram till förmån för att lösa bemanning för dagen i stället för att ta in vikarier eller beordra övertid.

Hemtjänsten

Hemtjänstens planerade timmar har från andra halvan av 2021 varit väsentligt högre än åren dessförinnan. Ökningen av beviljade timmar har fortsatt in på detta år. Budgeten har justerats till 2023 för att möta upp de ökade timmarna men inte full kompensation för nivån under 2022, vilket kommer leda till ökade kostnader under 2023 om inte antalet brukare går ner. Hemtjänst är en verksamhet som kan svänga när det gäller brukarunderlag och är därmed svårprognostiserad. I dagsläget syns ingen nedgång i planerade timmar som skulle kunna föranleda minskat behov av personalresurser.

Hemtjänsten får regelbundet uppdrag att utföra ledsagning till vårdinrättningar, frisör, fotvård m.m. Uppdragen/biståndet kan diskuteras utifrån begreppet skälig levnadsnivå och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Detsamma gäller för promenader, som visserligen är en förebyggande och rehabiliterande insats men där det finns indikationer på att vissa beslutet är generösa. Vidare har väntjänsten lagt ner, vilka tidigare kunnat bistå med ledsagning.

Hemtjänsten började den 4 april 2022 på ett schema som inte var verksamhetsanpassat. Bemanningsgrafen i schemat visar på ett tydligt underskott av personal vissa dagar och då har man regelbundet tagit in vikarier i verksamheten för att klara bemanningen. När vikarier inte funnits har ordinarie personal tagits in för att täcka luckor i schemat. Detta schema gällde fram till 19 mars 2023. Det har drivit personalkostnaderna och är tillsammans med fler beviljade timmar förklaring till hemtjänstens underskott.

Utan vidtagna schemaåtgärder och allt annat lika skulle underskottet för hemtjänsten fortsätta och på helår bli ca 5,6 mnkr.

En annan del som är kostsam ekonomiskt såväl som kvalitetsmässigt i verksamheten är en hög sjukfrånvaro, främst korttidsfrånvaro. Det har gett höga kostnader med både kostnad för sjuklön och vikarier.

Åtgärder

Nu har ett nytt schema utifrån verksamhetens behov arbetats fram och ekonomiska effekter borde kunna ses senare under våren. Det nya schemat gör det möjligt att planera verksamheten mer långsiktigt och göra schemaändringar 14 dagar i förväg

när resurserna behöver justeras. Verksamheten ska arbeta mycket aktivt för att undvika förskjuten arbetstid, mertid och övertid som har varit en stor kostnad. Den ekonomiska effekten av det nya schemat behöver räknas mer ingående på vid första prognosen för 2023 där även kostnader för sommaren behöver ingå.

Enhetscheferna arbetar aktivt med sjukfrånvaron tillsammans med HR och Regionhälsan. Förstadsagsintyg är ett av de verktyg som används för att komma vidare i arbetet med den korta sjukfrånvaron. Rutinen för sjukfrånvaro har reviderats och medarbetarna ska kontakta enhetschef samma dag de är sjuka, och inte enbart kontakt med kollega eller samordnare.

Hemtjänsten arbetar mycket aktivt med att rekrytera timavlönade för att helt kunna undvika övertid framåt. Dock är detta en utmaning eftersom bristen på sökande till dessa tjänster är påtaglig.

Hemtjänsten har tätt samarbete med bemanningsenheten som ger stöd och konkreta råd vid tillsättning av pass, justeringar i schemat m.m. Samarbetet är betydligt mer utvecklat idag än tidigare.

Tiden för APT är justerad och sker numera var 6 vecka vilket gör att kostnaderna kan hållas nere. Antalet APT tillfällen enligt samverkansavtalet kommer hållas.

HSL- enheten

Arbetsterapeuter

Överanställning gentemot budget ger ett underskott på personalkostnader för enheten. På helår beräknas merkostnaden för överanställning till 300 tkr. Arbetsterapeuterna kommer från och med 20 februari och framåt ha personalkostnader som motsvarar budget då en person som slutar inte kommer ersättas under nuvarande förutsättningar. Underskottet beräknas därmed bli 50 tkr istället för 300 tkr.

Under HSL finns budgeten för inkontinens (hemvård), omvårdnadshjälpmedel samt sjukvårdsmaterial och även om den budgeten är i balans än så länge på året så beräknas kostnaderna gå över budget eftersom materialet är så mycket dyrare än tidigare.

Åtgärder

Ett antal åtgärder planeras till följd av de ökade priserna på omvårdnadshjälpmedel samt sjukvårdsmaterial. Avvakta med inköp av vissa omvårdnadshjälpmedel eller nyttja investeringsmedel vid större inköp.

Genomföra inkontinensutredningar som kan bidra till mer effektivt nyttjande av inkontinenshjälpmedel, vilket kommer ge lägre kostnader.

Utbildning i sårvård pågår för att använda sårvårdsmaterial mer kostnadseffektivt.

Två sjuksköterskor på heltid kommer ersättas med två på deltid från maj/juni.

Individ- och familjeomsorgen (IFO)

Enheten har för närvarande en budget i balans totalt sett men en tidig prognos visar på att kostnaderna kommer öka för placeringar som nyligen fattats beslut om. Exempelvis har missbruksärendena ökat med 300% sedan 2019. Enheten flaggar också för att ekonomiskt bistånd kan komma att öka till följd av lågkonjunktur.

Risken för psykisk ohälsa ökar i och med samhällsutvecklingen, vilket bedöms ge avtryck i verksamheten.

En stor utmaning för enheten är hög personalomsättning och svårigheter att rekrytera personal. Enheten har flera vakanta tjänster och IFO arbetar aktivt tillsammans med HR för att hitta vägar att attrahera arbetskraft. Det råder brist på sökande och utvecklingen i landet har under senare år gått mot en ökad brist på erfarna socionomer, framför allt i kommunerna. Tidigare har enheten behövt lösa delar av bemanningsproblemen med inhyrda konsulter. Det är ingen långsiktig lösning då det både är dyrt och ger bristande kontinuitet men är en allt vanligare tillfällig lösning bland kommuner.

Förvaltningen har inlett en processkartläggning av biståndsprocessen för att säkra handläggningen av bistånd. Bedömningen är även att vissa beslut ligger på för låg nivå i delegationsordningen idag.

Daglig verksamhet

Även daglig verksamhet har en budget i balans men här finns möjligheter till att bidra till att minska det totala underskottet.

Återbruket inom daglig verksamhet kan öka öppettiderna för att öka försäljningen och på sätt ge mer intäkter till förvaltningen. Det finns också förslag på att starta cafeét på Återbruket.

Slutsats

Det är framför allt personalkostnaderna som är höga i de verksamheter som redovisar underskott, det beror på en hög sjukfrånvaro, överanställningar på några enheter samt ett ökat vårdbehov. Påbörjade åtgärder är bland annat översyn av bemanning och schema.

Som nämnts ovan har förvaltningen en stor utmaning med hög sjukfrånvaro, det är kostsamt ekonomiskt såväl som kvalitetsmässigt främst vid korttidsfrånvaron. Socialförvaltningens verksamheter behöver ersätta i stor sett all sjukfrånvaro med vikarier och får då dubbel personalkostnad under den tiden. Det finns budget för ca 8 dagar sjukvikarie per heltidsanställd men med den nivå på sjukfrånvaro som är så täcker det inte kostnaderna. Sjukfrånvaron toppade under pandemin och även om den är på väg neråt så är den totala sjukfrånvaron på 10,36% för hela förvaltningen fortfarande på en hög nivå. Under pandemin fick kommunen statlig ersättning för sjuklönekostnaderna och verksamheterna klarade sig ifrån stora underskott under den perioden.

Covid finns fortfarande i samhället och fortfarande gäller bestämmelsen för omvårdnadspersonal att stanna hemma när de är sjuka, även vid förkylning, vilket genererar sjukfrånvaro och kostnader för sjuklön och vikarier.

Utbetald sjuklön inkl. soc.avg	2022	2023 (kv 1)
Socialförvaltningen	4 975 677 kr	1 609 686 kr

Kostnad sjukvikarier*	Kostnad 2022	Budget 2022	Kostnad 2023 (kv 1)	Budget 2023
Socialförvaltningen	5 190 010 kr	1 531 000 kr	1 798 075 kr	1 496 000 kr

* Beräknad på antalet bokade vikarietimmor med orsak sjukdom under perioden gånger en snittlön för omvårdnadspersonal och sjuksköterska. Exkl tillägg för obekvämt arbetstid.

Förvaltningen arbetar aktivt med att minska sjukfrånvaron, bland annat genom arbete med friskfaktorer och att utveckla rutinerna kring sjukskrivning. Friskfaktorarbetet bedrivs även i ledningsgruppen. Dels för att arbeta aktivt med chefernas arbetsmiljö, dels för att stärka arbetet med friskfaktorer i förvaltningen. Vidare kommer förvaltningen arbeta med pulsmätningar som ett verktyg för att förbättra arbetsmiljön och sänka sjukfrånvaron.

Från och med i år träffas förvaltningschef, ekonom och verksamhetsutvecklare samt respektive enhetschef för månatliga uppföljningarna kring enheten. Även HR kommer att delta framåt. På träffarna följs både ekonomiskt resultat, kvalitet och måluppfyllelse upp.

Flera av de åtgärder som beskrivits ovan och som redan påbörjats kommer inte ge helårseffekt i år och därför behövs det ytterligare åtgärder för att hålla budgeten. Hemtjänsten har nytt schema från 20 mars så den ekonomiska effekten med lägre kostnader kommer fullt ut kunna ses i maj. Linden ska ha ett nytt schema på plats före sommaren så det blir som bäst halvårseffekt på den åtgärden.

Politisk satsning för att minska ensamhet för äldre på 250 tkr kan eventuellt finansieras med statliga medel om kommunen får det beviljat. Ansökan kommer göras i maj och beslut kommer under sommaren.

Följande åtgärder har förvaltningen beslutat om:

Åtgärd	Budget 2023	Besparing 2023
Investeringar kommer skjutas på framtiden om de inte är akuta.	490 tkr	490 tkr

Planeringsdagar genomförs på hemmaplan och i stor utsträckning på ordinarie möten	548 tkr	500 tkr
Avvakta med utbildningar som inte är akuta eller behövs för att kunna utföra arbetet eller där det finns statliga medel avsatta.	Ingår i ovan	Ingår i ovan
Processkartläggning av biståndsprocessen	-	-
Tillfälliga vakanser på ledningstjänster samt stab	180 tkr	180 tkr
Summa	1 218 tkr	1 170 tkr

Ytterligare förslag på besparingar från förvaltningen kräver politiskt beslut, exempelvis nedläggning av verksamheter som inte krävs enligt lag. Dessa insatser är dock de enda förebyggande och hälsofrämjande insatser som erbjuds och en nedläggning försvårar arbetet med att uppfylla Nära vård eller rehabiliterande arbetssätt betydligt.

Åtgärd	Budget 2023	Besparing 2023
Rehabenheten på Linden: En nedläggning innebär dock ökat behov av hemtjänst och även tidigare behov av säbo-plats	1 035 tkr	Behöver utredas
Avgiftsbelägga mer inom förvaltningens område.		Behöver utredas
Nya riktlinjer för biståndsbeslut		Behöver utredas
Se över delegationsordning		Behöver utredas
Summa	1 035 tkr	

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att

1. Ge Socialförvaltningen i uppdrag att utreda avgiftsbeläggande av ytterligare områden inom Socialförvaltningens ansvarsområde

2. Ge Socialförvaltningen i uppdrag att utreda nedläggning av icke lagstadgade verksamheten Rehabiliteringen.
3. Ge Socialförvaltningen i uppdrag att ta fram förslag på nya riktlinjer för biståndsbeslut
4. Ge Socialförvaltningen i uppdrag att ta fram reviderad delegationsordning
5. Söka statliga medel för aktiviteter för att minska ensamhet hos äldre, 250 tkr

LEKEBERGS KOMMUN

Marie Casco
T.f förvaltningschef

Sandra Strömberg
Ekonomicontroller